

Képzés és munkaerőpiac

Összegzés

A magyarországi szakképzés részben a gazdasági, részben az oktatásban tapasztalható folyamatok hatására az utóbbi 10-15 évben jelentősen átalakult. Korábban, az iparindusztriális kor sajátosságainak megfelelően, a szakképzés az ipar szakképzettség-igényéhez kapcsolódott, viszonylag koncentrált volt, jól kiszámítható, s központilag többé-kevésbé megtervezhető és szervezhető. A képzés tartalmát tudományosan jól körülhatárolt technikai, technológiai ismeretek alkották. Az 1990-es rendszerváltást követően a gazdaság átalakulása felgyorsult, a terciér szektor szakemberigénye vált meghatározóvá a munkaerőpiacon, s ez a régi sémák alapján szerveződő szakképzést ellehetetlenítette. A munkaerőpiac ma a magasan kvalifikált, jól képzett és jól (tovább)képezhető szakembereket igényli, ami a szakképzést stratégiaváltásra készíti. Ennek velejárója a képzési tartalmak megújításának igénye is, amelynek nyomán a mélyebb, szűkebb, gyakorlatorientált szakképzés helyébe szélesebb „előszakképzés” lép.

A tudásalapú társadalom és gazdaság vélt vagy valós hatására a mind hosszabb ideig tartó közoktatási rendszerekből lassan kiszorult a szakképzés. Helyét mindinkább az iskolarendszeren kívüli képzések – a piaci és a munkahelyi képzések – sokszínű kavalkádja vette, veszi át. Az oktatás tömegesedése – ezzel párhuzamosan – már túllépett az alsó középfokú szinten, elérte a felső középfokot, s lassan már a felsőoktatás tömegesedéséről beszélhetünk.

Ezek a – sok más fejlett országra jellemző – folyamatok a hazai politikai-gazdasági változásokkal összefüggésbe hozható speciális körülmények között mentek végbe. A korábbiakhoz képest új szemléletű jogszabályok az oktatásügy régi szereplőit új helyzetbe hozták, új szereplők jelentek meg, új érdekek artikulálódtak. Az iskolarendszer fenntartói megváltoztak, a finanszírozás a korábbihoz képest megújult, sokszínű képzési piac alakult ki, összeomlott a képzés bázisát és ideológiáját adó szocialista nagyipar, s az iskolarendszerű képzés koordinációját meghatározó megyei oktatásigazgatás is – hogy csak a szakképzést közvetlenül befolyásoló legfontosabb elemeket említsük.

Az oktatási rendszer átstrukturálódása – az egyik póluson a felsőoktatás radikális kiterjedése, a másik póluson a szakiskolai képzés iránti kereslet beszűkülése –, s a nyomában járó minőségi problémák a gazdasági szféra és az oktatáspolitikai konfliktusát eredményezik. Az Educatio ezen számában ezeket a jelenségeket igyekszünk különböző tanulmányokkal körüljárni, némi történelmi kitekintést is téve.